

Rapport 2014:43

Sjögatan, Köpmannagatan och Åbogatan

Åhus stad, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2014.

Therese Ohlsson

**sydsvensk
arkeologi**

Rapport 2014:43

Sjögatan, Köpmannagatan och Åbogatan

Åhus stad, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2014.

Therese Ohlsson

Fornlämningsnr: 23
Sjögatan, Köpmannagatan,
Åhus socken
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2014 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2014:43

Omslag: Schaktet in mot Sjögatan 18. Foto: Therese Ohlsson

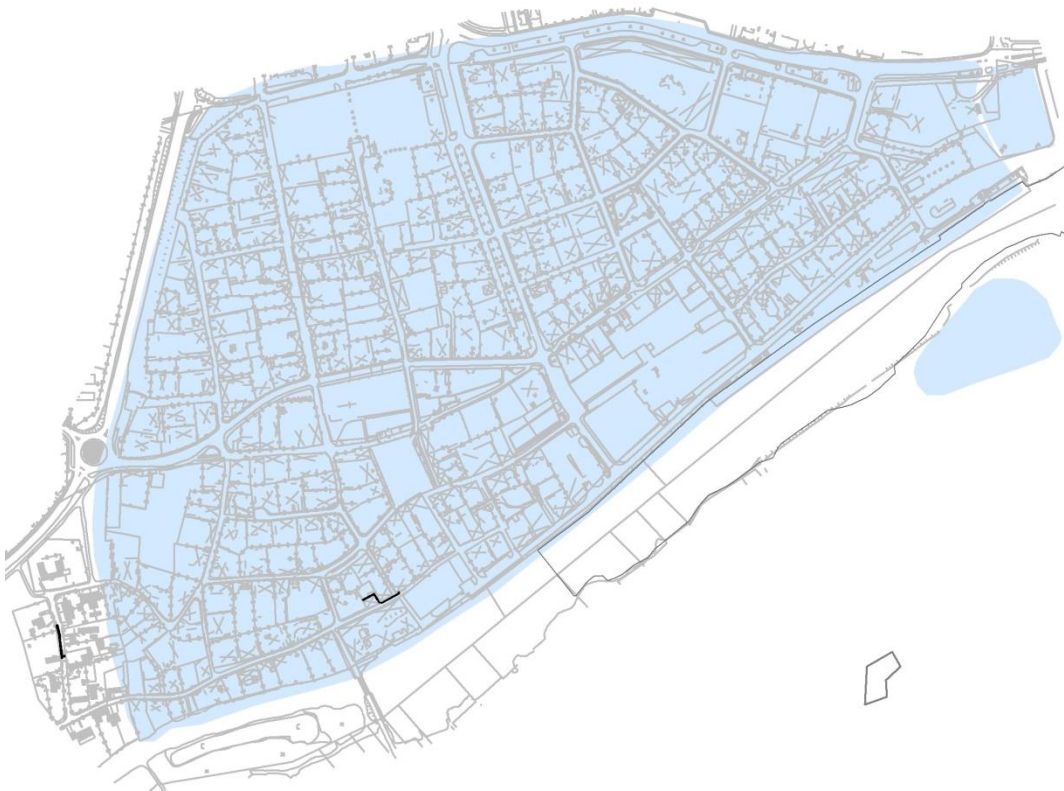
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och syfte	5
Topografi och fornlämningsituation	5
Förundersökningen	6
Sjögatan	6
Köpmannagatan	8
Åbogatan	8
Referenser	11
Administrativa uppgifter	12

Figur. 1. Åhus läge i Kristianstads kommun.

Figur 2. Åhus med fornlämningsområdet blåmarkerat. Sjögatan-schaktet är beläget innanför fornlämningsområdet medan schaktet i Åbogatan finns beläget strax väster om.

Sammanfattning

Med anledning av ledningsdragning för fjärrvärme har Sydsvensk Arkeologi AB utfört en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning i Sjögatan, Åbogatan och Köpmannagatan i Åhus. I schaktet i Sjögatan framkom inga lämningar av antikvariskt intresse, men i schaktet som gick in bakom Sjögatan 18 framkom sandiga kulturlager och raseringslager samt en eventuell äldre husgrund. I schaktet i Åbogatan framkom flera sandiga lager samt ett gråbrunt lager av humös med inslag av lerklumpar, djurben, järnspik och flinta.

Inledning

Sjögatan och Köpmannagatan ligger inom Åhus äldre stadsområde, som är upptagen som fornlämning 23 i Riksantikvarieämbetets fornminnesinformationssystem (FMIS). Utbyggnaden av fjärrvärmenätet innebar att vissa markingrepp behövde göras i gatumarken och på tomtmark. Länsstyrelsen beslutade att ingreppen skulle ske i förbindelse med en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning (Lst Dnr 431–26845–2013). Beslut 2013-11-15). Förundersökningen genomfördes i perioden februari – maj 2014 av arkeolog Therese Ohlsson och Ylva Wickberg från Sydsvensk Arkeologi AB.

Bakgrund och syfte

Nedläggandet av rör för fjärrvärme innebar att schakt behövde tas upp i den västra och norra delen av det medeltida stadsområdet (RAÄ 23, Åhus socken). Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att avgöra huruvida det fanns några kulturhistoriska lämningar inom förundersökningsområdet, antingen sammanhörande med den medeltida staden eller från tidigare eller senare perioder.

Topografi och fornlämningssituation

De upptagna schakten var belägna i den sydvästra delen och norra delen av det medeltida stadsområdet. Schaktet i Åbogatan var beläget strax väster om fornlämningsområdet.

Åhus nämns som stad i en källa från slutet av 1300-talet. Dess kyrka anses vara från 1100-talet och från samma århundrade eller något tidigare dateras även Aoseborg, biskopsborgen, mellan staden och åmynningen. Det fyrkantiga torget torde ha tillkommit under 1200-talet och i samband med detta en del av det anslutande rätvinkliga gatunätet. Stadsmuren är till vissa delar ännu bevarad och har sannolikt tillkommit under mitten av

1300-talet. I staden finns även en rest av ett dominikankonvent (Rosenberg 1984).

Förundersökningen

Förundersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning där personal från Sydsvensk arkeologi AB fortlöpande följde schaktningsarbetena och dokumenterade de lämningar som framkom.

Sjögatan

Inne på tomten

Schaktet i Sjögatan var ca 55 m långt och mellan 0,8 – 1,2 m brett. Djupet varierade mellan 0,8-0,9 m ute i gatan och 2,4 m inne på tomten. Det var en tydlig släntning ner mot gatan från norr.

Schaktet inne på tomten var redan upptaget och skedde utan antikvarisk kontroll. Sektionen i den nordöstra delen uppvisade sandiga kulturlager ca 0,5 m under befintlig marknivå. Den egentliga nivån var ganska osäker på grund av de massor som lagts på vid schaktningen.

Det befintliga husets nordvästra del vilade på stenar som eventuellt kan vara del av en äldre byggnad. Grundmuren var ojäm och stenarnas storlek varierade. Ovanpå stenarna låg ett vitt kalkbrukslager. Mellan stenarna var bruket gulgrått och mer poröst.

Tvärs över schaktet, vid husets nordvästra hörn, framkom ett raseringslager med tegelbrockor, kalkbruk, sten. Merparten av tegelbrockorna var yngre, men några enstaka storstenstegel fanns i raseringen. I sektionen mot norr framkom ca 1,6 m ner från befintlig marknivå ett grått sandigt lager med en del träkol. Lagret var ca 0,15 cm tjockt. Det är osäkert om den ovanliggande gula sanden var påförd sand eller flygsand. Lagret var i nivå med de understa stenarna i grundmuren. I den gula sanden

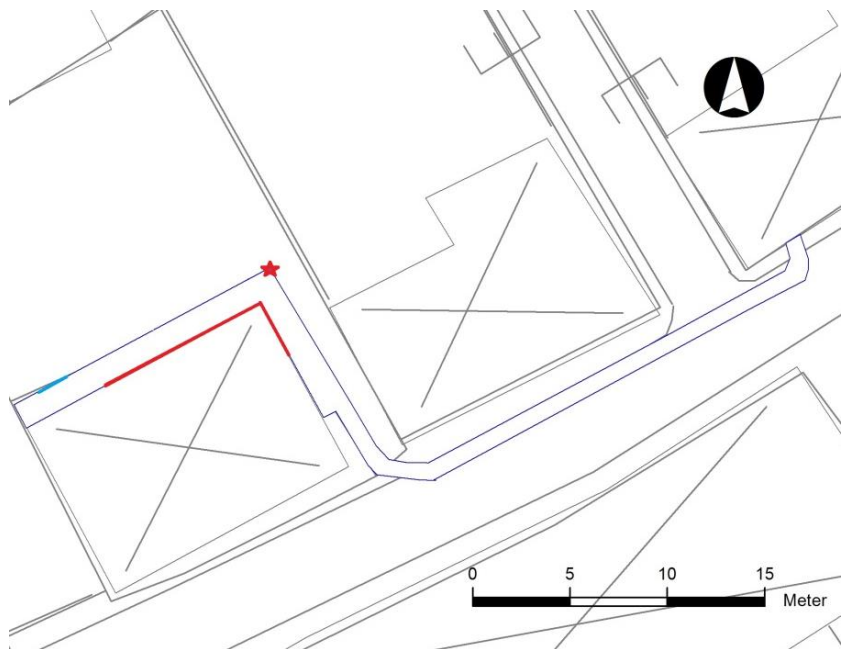

Figur. 3. Sekvens med sandiga kulturlager i den nordöstra delen av schaktet.

Figur 4. Del av grundmuren.

Figur 5. Schaktet markerat med blått. Röd linje markerar grundmur, stjärnan markerar raseringslager och den ljusblå linjen markerar sandiga kulturlager.

påträffades i den östra delen en del tegelkross och fragmentariskt kalkbruk blandat med grå sandlinser.

I schaktet fanns en del äldre ledningar som ledde in i huset.

Schaktets fortsättning ute i gatan

Schaktet som drogs ute i Sjögatan, korsade Ströbergsgatan. Djupet varierade mellan 0,75 – 0,85 m och bredden var 0,8 m.

Området visade sig vara stört av äldre ledningsdragningar och bestod till stor del av fyllnadsmassor av gul sand. I botten av schaktet framkom ett brunt sandigt lager med vita sandlinser. I

Figur 6. Schakt ute i Sjögatan, sektion mot söder.

lagret påträffades en del kullersten, vilket kan tyda på att det varit nivån för en äldre gata. De fynd som påträffades bestod av yngre rödgods i form av grötfat.

Köpmannagatan

Denna del av fjärrvärmearbetet skedde utan antikvarisk kontroll då arbetet innebar att man gick ner i tidigare grävda schakt.

Åbogatan

Den inledande delen på tomten hade skett utan antikvarisk kontroll. Det visade sig att området var beläget utanför det egentliga fornlämningsområdet, men efter ett samtal med Länsstyrelsen (Marie Olsson 2014-05-08) bestämdes att schaktet ute i gatan ändå skulle ske med arkeolog närvarande.

Schaktet i Åbogatan var ca 40 m långt och mellan 0,8 m brett. Djupet var ca 0,8 m.

I den norra och mellersta delen av gatuschaktet påträffades ett flertal sandiga lager varav ett innehöll bl.a. lerklumpar, träkol och enstaka tegelfragment. Lagret under bestod av humös sand med inslag av lerklumpar, djurben, järnspik och flinta. De undre sandiga lagren övergick i silt och lera.

I den södra delen av schaktet var det mer omgrävt med bl.a. lerblandad gulgrå sand. På omkring 0,4-0,50 m djup fanns inslag av enstaka tegel, porslin, djurben och träkol. I botten av schaktet framkom siltiga och leriga lager.

Figur. 7. Sektion från den norra delen av schaktet i Åbogatan.

Referenser

Rosenberg, B., 1984. *Åhus*. Medeltidsstaden 52. Stockholm.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	130063
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431–26845–2013
Datum för beslut:	2013-11-15
Projektnummer:	130063
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Åhus stad
Fastighet:	Sjögatan och Köpmannagatan
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3E0b
Koordinatsystem:	RT90
X koordinat:	-
Y koordinat:	-
Höjdsystem:	-
M ö.h.	-
Fältarbetstid:	2014-02-03 - 2014-05-08
Antal arbetsdagar:	2
Antal arkeologtimmar:	11
Antal maskintimmar:	-
Exploateringsyta:	-
Undersökt yta:	-
Platschef:	Therese Ohlsson
Personal:	Ylva Wickberg
Projektgrupp:	-
Underkonsulter:	-
Uppdragsgivare:	C4 Energi AB
Tidigare undersökningar:	-
Fynd:	Inga tillvaratagna fynd
Dokumentationsmaterial:	Ritningar, digitala fotografier samt Intrasisprojekt SA_130063 i Regionmuseets arkiv i Kristianstanstad.
Kostnader:	22 007,20 kr (exkl. moms)

Sydsvensk Arkeologi AB rapportserie 2014

1. Hamnen 21:147, Innerstaden 1:14. Malmö stad, Malmö kommun. Arkeologisk förundersökning 2013-2014. Therese Ohlsson.
2. Skabersjö 26:1. Skabersjö socken, Svedala kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Therese Ohlsson
3. Vä 157:5 och 157:9, Vä socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk utredning, steg 2, 2013. Tony Björk.
4. Västra Boulevarden, Kristianstad 4:4. Kristianstad stad, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2013. Therese Ohlsson.
5. Våktaren 4. Malmö stad, Malmö kommun. Arkeologisk förundersökning 2013. Fredrik Grehn.
6. Citadellstaden 2:1. Landskrona stad, Landskrona kommun. Arkeologiska förundersökningar 2013. Fredrik Grehn.
7. Mansdala 3:13. Vä socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2013. Therese Ohlsson.
8. Råvattenledning i norra Åhus. Åhus socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2013-2014. Fredrik Grehn.
9. Vä by, fastigheten Vä 2:35 m.fl. Vä socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2013. Ing-Marie Nilsson.
10. Åhus 14:108 m fl. Åhus socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2011. Bertil Helgesson.
11. Kv. Carolus. Malmö stad, Malmö kommun. Arkeologisk förundersökning 2013. Fredrik Grehn.
12. Heliga Trefaldighetskyrkan. Kristianstad socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Fredrik Grehn.
13. Fastigheten Västerport 11 i Åhus. Åhus socken, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2013 och 2014. Ing-Marie Nilsson och Therese Ohlsson.
14. Herrestorp 3:2 och 3:3 – hyddor, gravar, gårdar. Vellinge socken, Vellinge kommun. Arkeologisk slutundersökning 2012. Kristian Brink, Karina Hammarstrand Dehman och Bertil Helgesson.
15. Maletofta. Ravlunda 23:3, Ravlunda sn, Skåne. Arkeologiska forskningsundersökningar 2008-2011. Bertil Helgesson.
16. Slottsvången 8. Arkeologisk förundersökning 2014, Helsingborgs stad och kommun. Therese Ohlsson.
17. Tivoliparken. Arkeologisk förundersökning 2014. Kristianstad stad och kommun. Fredrik Grehn.
18. Yngsjö 219:351. Arkeologisk slutundersökning 2012 inom fornlämning Åhus 166 och 167, Åhus socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Thomas Linderöth.
19. VA-ledning i Västra Boulevarden. Arkeologisk förundersökning, schaktningsövervakning 2012 – 2013, Kristianstad kommun och stad, Skåne. Thomas Linderöth.
20. Yngsjövägen och Köpmannagatan. Åhus socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Therese Ohlsson.
21. Herrevadskloster. Riseberga socken, Klippans kommun. Arkeologisk förundersökning 2004. Therese Ohlsson.
22. Eskilstorp 2:26. Arkeologisk utredning steg 1, 2014. Eskilstorps socken, Vellinge kommun. Fredrik Grehn.
23. Östra Torp 15:12. Arkeologisk utredning steg 2, 2014. Östra Torp socken, Trelleborgs kommun. Fredrik Grehn.
24. Dybäck 46:6, Arkeologisk utredning steg 2, 2014. Ö Vemmenhögs socken, Skurups kommun. Karina Hammarstrand Dehman och Bertil Helgesson.
25. Gamla Staden 8:1. Arkeologisk förundersökning, schaktningsövervakning 2013 vid Kärnan i Helsingborgs stad. Thomas Linderöth.
26. Fodret 5 & 19. Arkeologisk utredning steg 2, 2014. Tygelsjö socken, Malmö kommun. Fredrik Grehn.
27. VA-ledning i Christian IV:s gata och Västra Storgatan, fornlämning 93. Arkeologisk förundersökning, schaktningsövervakning 2013, Kristianstad kommun och stad, Skåne. Thomas Linderöth.

28. Härlöv 50:38, 50:39 och 50:42. Arkeologisk utredning 2013 inför utbyggnad av återvinningsstation, Kristianstad kommun. Thomas Linderöth.
29. Hyllie 4:2. Arkeologisk utredning steg 2, 2014. Hyllie socken, Malmö kommun. Fredrik Grehn.
30. Konsul Olssons Plats. Arkeologisk förundersökning 2014. Gamla Staden 7:1, Helsingborgs stad och kommun. Fredrik Grehn.
31. Åsumtorp 54:30. Arkeologisk undersökning 2012. Kristianstad socken och kommun. Ylva Wickberg.
32. Vä 157:5 och 157:9. Arkeologisk förundersökning 2014. Vä socken, Kristianstad kommun. Fredrik Grehn.
33. Färlöv 76:10 m fl. Arkeologisk förundersökning 2013. Färlöv socken, Kristianstad kommun. Ylva Wickberg.
34. Färlöv 1:32 och 76:10. Arkeologisk förundersökning 2012. Färlöv socken, Kristianstad kommun. Ylva Wickberg.
35. Norra Åsum 1:3 m fl. Arkeologisk förundersökning 2013. Kristianstad socken och kommun. Ylva Wickberg.
36. Önnestad 112:1. Önnestads socken, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Therese Ohlsson.
37. Näsby 35:47, Kristianstad, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2013. Thomas Linderöth.
38. Rinkaby 6:2, Rinkaby socken, Kristianstads kommun, Arkeologisk dokumentation, 2014. Anders Edring.
39. Vä by, fastigheten Vä 16:12. Vä socken, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Ing-Marie Nilsson.
40. Vä by, fastigheten Vä 165:1. Vä socken, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Ing-Marie Nilsson.
41. Yngsjö 14:59 m.fl. Åhus socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk utredning 2013-2014. Fredrik Grehn.
42. Domus 2. Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2013-2014. Therese Ohlsson.
43. Sjögatan, Köpmannagatan och Åbogatan. Åhus stad, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Therese Ohlsson.

